

Nov gospodarski in socialni red

Vsaka večja vojna rodi kot svojo posledico kakšne večje preosnove v življenju narodov. Svetovna vojna od leta 1914. do leta 1918. je povzročila osvoboditev manjših narodov suženjskih okovov in vznik narodnih držav. Na socialnem polju pa njeni učinki niso segli tako globoko. Bil je sicer v okviru Zveze narodov v Ženevi ustanovljen mednarodni urad za delo, ki bi naj dajal pobude in smernice za izboljšanje položaja delovnega ljudstva v posameznih državah. Toda kakor vsa Zveza narodov tako tudi njen organ, mednarodni urad za delo, ni mogel razviti večje delavnosti, ki bi jo spremljali pomembnejši uspehi v borbi za večjo dobrobit delovnega ljudstva.

Po letu 1918. je vladal naprej gospodarski in finančni nauk liberalizma in kapitalizma. Svoboda, ki jo proglašala liberalizem kot vrhovno gospodarsko načelo, je bila v prid samo nekaterim, ki so si z brezobzirnim in brezvestnim izkoriščanjem delovnih ljudskih moči ustvarjali premoženja, ljudstvo pa je vedno globlje lezlo v brezno brezpravnosti in siromašine. Marksizem (znanstveni socializem, ki ga je ustvaril nemški judovski pisatelj Karel Marks) je obljubil rešitev delavstva iz verig kapitalizma, pa je ni mogel prineesti, ker izhaja iz istega zmotnega osnovnega načela, kot liberalizem, namreč iz materialističnega načela, ki zanika dušo v človeku in moralni red, ki temelji v Bogu.

Poskusi gospodarske in socialne preureditve, ki so ostvarjeni v nekaterih državah, ne morejo zadovoljiti po lastni svobodi in sreči hrepenečega človeka. Vrednost posameznega človeka je v tem, da je kot imejitelj neumrljive duše osebnost, česar žival ni in ne more biti. Kot osebi pripadajo človeku gotove svoboščine in pravice, ki jih nihče ne sme uničiti, in to tem manj, ker so te pravice človeku zjamčene po Bogu-Stvarniku. Ni človek na svetu samo radi skupnosti, da prispeva k njeni sreči, marveč predvsem radi sebe, da si ustva-

ri svojo srečo na zemlji in onstran groba. Kolektivni (skupnostni) človek, ki ima namen in pomen samo kot ud skupnosti in kot člen v ogromni mašineriji narodnega gospodarstva, je ponižanje človeškega dostojanstva.

Krščansko načelo se giblje v sredini med obema skrajnostima: med neomejeno svobodo poedinca, kakor jo proglašala liberalizem-kapitalizem, in zgolj kolektivnim (skupnostnim) človekom komunizma in skrajnostnega nacionalizma. Veliki papež Leon XIII. je oznanil svetu krščanska načela o rešitvi socialnega vprašanja in preureditve človeške družbe na osnovi načel pravičnosti in ljubezni. Papež Pij XI. je ta načela na novo poklical svetu v spomin ter jih dopolnil s smernicami, ki so potrebne z ozirom na sodobne zmote in življenjske potrebe ljudstva, in s priporočilom stanovske ureditve človeške družbe. To so tista načela, ki smo jih tudi mi vedno izpovedovali, ko smo se dosledno borili zoper ljudstvo odirajoči liberalistični kapitalizem in prav tako škodljivi marksizem (socializem, komunizem).

Svetovna vojna je s krvavim sijem posvetila v vse predele človeške družbe do zadnjih kotičkov, razkrila vse družbene in gospodarske nedostatke ter potegnila v svetlo luč tiste, ki so te nedostatke zakrivali. Med glavnimi krivci je liberalistični kapitalizem. Od njega so se že odmaknile nekatere države, med njimi Portugalska s svojo stanovsko ureditvijo, države in Španija, ki se k taki ureditvi nagiba. Od njega se odmika Švica, kakor spričuje oklic zvezne vlade švicarskemu ljudstvu, ki smo ga v zadnji številki objavili. V njem se napoveduje borba načelu liberalizma o hlastanju po čim večjem dobičku in se zahteva od posameznika, da mora bolj gledati na drugega kot na sebe.

Od liberalno-kapitalističnega načela se odmika tudi vlada naše države. Ministrski pred-

sednik Dragiša Cvetkovič je v svojem govoru 19. junija napovedal gospodarske in socialne preosnove v smislu novega časa, ki je stopila vanj Evropa. Gospodstvo kapitala nad delovnim svetom je dalje nemogoče. Liberalni nauk o zlati podlagi in varovanju vrednosti denarja velja danes le v toliko, v kolikor je gospodarska delavnost države močna, produktivna in sposobna, da ustvari svojemu narodu delo, zaslužek in boljše pogoje za življenje. V naši državi se morajo pogledi na kapital in delovno silo popraviti v korist glavnemu činitelju naše narodne proizvodnje — v korist delovnemu ljudstvu. To je zahteva časa. Če pogledamo okoli sebe druge države, bomo videli, da tam, kjer je bila disciplina in sodelovanje med kapitalom in delovno silo na pravični osnovi, kjer je ena volja od zgoraj urejevala odločno in pravično, koliko, kaj in kako se bo delalo, da je tam bilo več sile in uspehov. Staro miselnost je treba zlomiti. Razdelitev dobrin mora biti pravičnejša. Narodno gospodarstvo mora postati v resnici državno in narodno ter služiti samo interesu naroda. Besede predsednika vlade torej napovedujejo glavne smernice spremembe v naši gospodarski in finančni politiki. Te preosnove bodo zajele vse gospodarsko življenje v državi: bankarstvo, industrijo, obrt, trgovino in poljedelstvo. Njihovo težišče bo v določiti odnosa med kapitalom in delom v tem pravcu, da bo kapital postavljen bolj kot doslej v službo splošnih potreb naroda in države ter posebej zboljšanja gmotnega in moralnega položaja delavstva. Tako bodo te preosnove imele ne samo gospodarski in finančni, marveč tudi socialni značaj in učinek. Po primeru Italije in Portugalske se pripravljajo pri nas gospodarska in socialna preureditev države po korporativnem (stanovskem) sestavu, čigar osnovne črte sedaj izdeluje vlada naše jugoslovanske države.

O dr. Koroščevem prosvetnem programu

Z velikim zaupanjem je sprejela javnost vest, da je prevzel prosvetno ministrstvo v naši državi voditelj Slovencev, g. dr. Anton Korošec. G. minister je koj po prevzemu odgovornosti polnega mesta podal zastopnikom tiska izjavo, ki vsebuje program njegovega dela za bodočnost na polju prosvete.

Prosvetno zaostalost treba odpraviti!

Odkrito je g. minister v tej programatični izjavi priznal, da je naša država v prosvetnem oziru precej zaostala za mnogimi drugimi državami. Krivdo na zaostalosti nosijo ravno prosvetni ministri, ki so bili največkrat od prevrata do danes nestrokovnjaki in so se prenašlo menjavali. Jugoslovanska mladina je bila žal skozi dobo dveh desetletij poskusni domači zajček, na katerem so preizkušali vse mogoče iz tujine. Privlečene učne načrte ter načine z neprestano se menjajočimi učnimi knjigami.

Koj po prevratu so postali dunajski marksistični prosvetni strokovnjaki za polovico Evrope zgled moderne in časa odgovarjajoče mladinske vzgoje. Tudi pri nas so zablížčali kot zvezde vodnice socialistični učni načrti z vso svojo moderno, a zgrešeno vzgojo, s predolgotrajnimi počitnicami in bogznaj kolikermi prostimi dnevi med letom.

Stara Avstrija je imela dober učni načrt, ki se je obdržal dolgo in je bilo upravičeno za zgled marsikaterim drugim državam. Po desetletja so bile iste šolske knjige in je bilo staršem glede oskrbe otrok s knjigami mnogo stroškov prihranjenih.

G. prosvetnemu ministru dr. Korošču je dobro znan staroavstrijski učni načrt s strogo in temeljito vzgojo duha s pomočjo dobrih šolskih knjig, ki so šle skozi cele rodove in še danes se jim poje hvala. Mogoče bo krenil g. minister na to staro ter preizkušeno prosvetno pot, da bo odpravil zaostalost naše države v prosvetnem pogledu.

Narodna in moralna vzgoja mladine

Ena od temeljnih točk dr. Koroščevega prosvetnega programa je načelo: Na mladini sloni bodočnost države in naroda. Vsa naša pozornost se mora obrniti njeni narodni in moralni vzgoji.

Ko sta se povzpela do vrhovne oblasti v državi Mussolini in Hitler, sta začela orati ledino za novi fašistični svet na mladinskem polju. Obema je uspelo, da sta priklenila mladino tako nase, da jima je slepo pokorna in gre v smrt za duceja in firerja. S to ugotovitvijo nikakor ne odobravamo ali priporočamo vzgojo po fašističnih in narodnosocialističnih načelih, ampak omenjamo ta dva državnika za zgled, kako sta postavila bodočnost italijanske ter nemške države in naroda na mladino, kateri sta danes v teh težkih časih država, narod, duce ter firer vse na svetu.

Slabo in v marksističnem duhu odgojena mladina pa je v nekaj desetletjih dala marsikje v Evropi slabe in ničvredne branilce države in naroda, kakor to dovolj jasno dokazuje potek sedanje evropske vojne.

Dal Bog, da bi vztrajal g. dr. Korošec, ki je preizkušen voditelj, kot prosvetni minister

dalje časa, potem smo sigurni, da bo tudi naša jugoslovanska mladina narodno in moralno vzgojena.

Prosvetna avtonomija

V duhu sporazuma in samostojnih banovin je ona točka dr. Koroščevega prosvetnega programa, ki se glasi: Varovali, negovali in razvijali bomo jezikovne in narodne tradicije Srbov, Hrvatov in Slovencev, svetinje in običaje vseh priznanih veroizpovedi ter bomo s tem skrbeli, da bodo vse šole in vsi prosvetni zavodi sploh postali čebelnjaki reda in dela ter sejanci prosvete in morale resnične narodne kulture in rodoljubja.

Te besede so dokaz, da novi prosvetni minister odločno odklanja pogubonosni prosvetni centralizem, ki je tudi eden glavnih vzrokov, da je naša država v prosvetnem oziru zaostala za drugimi.

Srbi, Hrvati in Slovenci imamo vsak svoje hvalrevredne posebnosti v jeziku, pesmi, v običajih, obhajanjih raznih pobožnosti, v bogoslužju in pri raznih slovesnostih. Vse to lepo, kar dela Srba Srba, Hrvata Hrvata in Slovenca Slovenca, naj šola ohrani in tako poglobi, da bomo vsi trije bratje v jugoslovanski državi ponosni na očetovo in materino dediščino. Ako bo naša šola osvojila in se držala to točko g. dr. Koroščevega prosvetnega programa, potem bodo naši prosvetni zavodi sejanci resnične narodne kulture in rodoljubja.

Pripravljenost na novo in veliko dobo

Dr. Anton Korošec je prepričan, da bo pričela po tej najstrašnejši vojni nova in velika

doba, za katero mora biti pripravljena mladina. Tem besedam dr. Korošca lahko zaupamo, da jih bo uresničil, ako ga bodo pustili dalje časa pri krmilu naše prosvete. On je znal naš slovenski narod vzgojiti in pripraviti na veliko prevratno dobo po svetovni vojni, da smo ji bili kos brez revolucije in prelivanja krvi. Ta veliki mož in narodni vzgojitelj bo znal tudi sedanjo mladino pripraviti, da bo brez posebnih prekucij šla naproti oni veliki dobi, ki prihaja na svet.

Svéta si zemlja in blagor mu, komur plodiš —
z oljem mu lečiš razpokano dlan,
šrambe mu polniš in vina mu vračaš za znoj,
daješ sena in otave za vola, ki vlačil je brano,
hodil pred plugom in družno potil se z oračem;
točiš cveticam v čaše medu, da pride bučela
gnana od tajnih slrbi pomladi na delo za božič;
ni gospodinje strah mrazov, zakaj nje družina
dvojno obleko ima, in čuješ na tnalu,
trlice? In osnutek na statvah čaka že votka.

Oton Župančič, »Duma«.

Po Jugoslaviji

Opozicija v naši državi prišla zopet prepozno. Ta usoda jo je zadela takrat, ko je takoj po sklenjenem narodnem sporazumu z dne 26. avgusta 1939 zamudila ponujeno priliko, da bi vstopila v vlado. To velja predvsem za srbske demokrate, ki so takrat še bili pod vodstvom Ljube Davidoviča, medtem ko jih zdaj vodi Milan Grol. Na naslednjih te usodne napake še vedno trpi demokratska politika. Kar se tiče JNS, ni bila storjena ta neprevidnost, da bi ji ponudili vstop v vlado, ker JNS bi ponudbo takoj sprejela. Saj se med vsemi opozicionalnimi skupinami najbolj peha za koncentracijsko vlado. Pri tem stremljenju jo krepko podpira del socialistov, ki jih vodi profesor Divac; temu delu pripadajo tudi socialisti v Sloveniji. Toda želje opozicije so se zopet izjalovile. Opozicija je zopet prišla prepozno. Namesto zaželjene koncentracije je prišla rekonstrukcija z vstopom g. dr. Antona Korošca v vlado.

Samostojna demokratska stranka je v glavnem bila zasidrana na Hrvatskem. Zadnji čas njeni pogledi veljajo tudi Sloveniji, kjer želi izpodrinuti JNS. Glavno njeno zatočišče je mariborski »Večernik«, ki je okoli sebe začel

zbirati krog svobodomiselnih razumnikov, kateri so nezadovoljni z voditelji JNS. Sedaj pa preti ista usoda Samostojni demokratski stranki na Hrvatskem, katera je zadela JNS v Sloveniji: začela so se ji majati tla pod nogami. Pri občinskih volitvah v banovini Hr-

PRINAŠAM VAM
MLADOST
IN LEPOTO!

Mladostne poteze niso odvisne od Vaše starosti, ampak od negovanja Vaše kože. Poskusite vsaj enkrat NIVEO! Zakaj samo NIVEA vsebuje EUCERIT, ki daje Vaši koži zdravje, a samo zdrava koža lahko izraža mladostne in sveže poteze.

vatski se je pokazalo, da so Srbi začeli obracati hrbet tej stranki ter se nagibati k JRZ. Prosvetna organizacija stranke z naslovom »Seljaško kolo« je odpovedala stranki pokorščino ter šla na pot politične pregrupacije. In ker se dvema nesrečama rada pridruži še tretja, je bilo v Zagrebu ustavljeno glavno politično glasilo stranke »Nova riječ«. Tako se mariborskemu »Večerniku« odpira možnost, da avanzira za glavno strankino glasilo.

Cestna dela iz dohodkov cestnega sklada

Kakor znano, posedamo v Jugoslaviji državne in banovinske cestne sklade, iz katerih se zajemajo viri za izpopolnitev našega cestnega omrežja.

V naslednjem navajamo podatke o dosedanjih dohodkih državnega cestnega sklada in delih, ki so bila izvršena iz teh dohodkov, oziroma ki so še na programu.

Na podlagi dohodkov državnega cestnega sklada je bilo leta 1938. in 1939. najeto posojilo za izpopolnitev naše cestne mreže v višini 240.000.000 din. Predvideno pa je najetje še posojila v višini 1.500.000.000 din. Dejanjski dohodki cestnega sklada so znašali od 1. julija 1939 do 31. marca 1940 132.000.000

din. Iz sklada pa je bilo v tem času izdano 86.300.000 din.

Gradbeno ministrstvo si prizadeva, da bi se naša cestna mreža čim bolj izpopolnila ter da bi bile naše ceste v dobrem stanju. Veliko pažnjo posveča ministrstvo tudi odpravi prevelikih ovinkov, klancev itd.

Za cestna dela skrbi 84 tehničnih oddelkov, ki delajo na ozemlju vseh naših 347 okrajev. Poleg tega pa skrbe za ceste tehnični oddelki pri banskih upravah. Poleg teh tehničnih oddelkov pa je ustanovljenih še 20 terenskih tehničnih sekcij, ki skrbe za gradnjo novih cest in mostov.

V letu 1940. je delavnost teh terenskih sek-

Preteklost sodobnih tihotapecev. Marija Parette iz Albanove v bližini Neaplja v južni Italiji je veljala za zgledno mater. Kadar je šla z doma, jo je bilo le redko kdaj videti brez deteta, ki ga je nosila, toplo zavitega, ljubeče v svojem naročju. Ta zgladna materinska ljubezen je ganiła tudi nekoga podčastnika finančne straže, ki je gospo Marijo nekega dne srečal na cesti. Začel je z njo pogovor, pohvalil jo je zavoljo njene skrbi za otroka in je hotel malčka končno malo pobožati. A kdo opiše njegovo presenečenje, ko je pogledal malo pobilže in je na blazini opazil ne rožnatoga obraza majhnega zemljana, temveč vrat precej debele steklenice. Ta steklenica je bila napolnjena z alkoholom, ki ga je hotela

Junak divjine

Ameriški roman

*

1.

Erik je ves dan sedel v sedlu. Plemeniti konj Blisk je bil vzdržen in se je le malo poznala na njem utrujenost. V dolini je oblaček prahu še vedno kazal pot za žiginskimi tatovi. Erik jim je sledil od naselbine, ne da bi ga bili opazili. Vroč dan je imel za seboj, mučno ježo skozi pragozdove. Blisk si je moral med zaraščenimi koreninami in prepletanim grmičevjem često utirati novo pot. Včasih mu je moral pri tem tudi jezdec pomagati. Stopiti je moral s konja in z nožem delati prostor med zapletenimi vejami. Od časa do časa je jezdił na rob gorskega grebena in od tam je videl, da so tatovi gnali živino v Sončno dolino. Erik je računal s tem, ker je tam bil edini pašnik med skalami in prepadi. Tatovi so vse storili, da bi svoje preganjalce že v začetku gorskega grebena spravili na krivo sled, toda Erik se ni dal zavesti. Najprej jim je sledil po izsušeni strugi gorskega potoka, ko pa so sledovi prenehali na kamenitih tleh, je odjezdil na gorski greben in od tam je kmalu zagledal čredo med divjimi prepadi. Nato jim je kar naprej sledil. Tatovi

so zapustili sotesko Tiago in zavili v zelo težko dostopno ožino, ki jo je le malo ljudi poznalo.

Zdaj so bili izpostavljeni Eriku, ne da bi slutili. Jezdec je bil na tisoč metrov visokem vrhu na kalifornijski zemlji. Okrog njega so se dvigale granitne stene. Nad njim se je razprostiralo blede nebo, ki so ga pokrivali prozorni oblaki. Zahajajoče sonce jih je krvavordeče pobarvalo. Rdeča barva pa je vse bolj bledela in se spreminjala v sivo. Sonce je naglo tonilo in sence so postajale vse večje. Čez čas pa je rdeča kroglja izginila za obzorjem in na zemljo je legel mrak.

Erik je skočil s konja. Določenega načrta še ni imel, a na pol je sklenil, da bo napadel tatove. Zrhljal je sedlo in pred konja je vrgel nekaj prgišč ovsca. Nato je šel na rob gorskega vrha in je tam sedel. Od spodaj je prihajal k njemu divji živčav: mukanje živine, topot kopit, vpitje in hreščanje vej. Trpek smeh mu je zaigral okrog ustnic: zavest, da se v ožini pasejo Samovi biki in njegova živina, mu je pognala v glavo kri.

Da, tam spodaj so Samovi biki, njegova čreda in Moranovo govedo. Pet tisoč živali se je paslo v dolini. Tatovi so očitno imeli namen, čredo odvesti še više na sever in tako zabrisati vse sledove. Morda so hoteli poskusiti srečo na strmih prelazih Sierre Nevade.

Precej globoko pod Erikom je štrlel iz gore skalnat balkon. Ljudi, ki so na njem sedeli in se s hrbiti nasla-